

ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ

РОМАНОВА ОЛЬГА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 327.001.7(4-15):061.1(043.3)

**ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІ СТРАТЕГІЇ ФРАНЦІЇ,
НІМЕЧЧИНИ ТА ВЕЛИКОБРИТАНІЇ У КОНТЕКСТІ
РОЗВИТКУ Й ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ СЗБП ЄС**

Спеціальність 23.00.04 – політичні проблеми міжнародних систем
та глобального розвитку

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата політичних наук

Одеса – 2008

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі міжнародних відносин Інституту соціальних наук Одеського національного університету імені І.І. Мечникова.

Науковий керівник

доктор політичних наук, професор
КОВАЛЬ Ігор Миколайович,
директор Інституту Соціальних наук
Одеського національного університету
імені І.І. Мечникова, завідувач кафедри
міжнародних відносин.

Офіційні опоненти:

доктор історичних наук, професор
КАМІНСЬКИЙ Євген Євменович,
завідувач відділом трансатлантичних
досліджень Інституту світової економіки
і міжнародних відносин НАН України;

кандидат політичних наук, доцент
ДІКАРЄВ Олександр Іванович,
заступник директора
Українсько-Арабського інституту
міжнародних відносин
та лінгвістики МАУП.

Захист відбудеться «___» _____ 2008 р. о ___ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.086.02 в Одеській національній юридичній академії за адресою: 65009, м.Одеса, вул. Піонерська, 2.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Одеської національної юридичної академії за адресою: м. Одеса, вул. Піонерська, 2.

Автореферат розісланий «___» _____ 2008 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

А.В. Пехник

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Завершення «холодної війни», процеси глобалізації й інтеграції в економіці та політиці країн Західної Європи – фактори, що мали стимулюючий вплив на розвиток європейського військово-політичного інтеграційного процесу. При цьому перехід на вищий ступінь інтеграції у військово-політичній сфері припускав обмеження національного суверенітету держав-членів ЄС у сфері зовнішньої політики та політики безпеки й зумовив вироблення нових зовнішньополітичних стратегій країн-членів Європейського Союзу щодо проблеми формування власного військово-політичного «виміру» ЄС. Динаміка розвитку Спільної зовнішньої та безпекової політики (СЗБП) ЄС і Спільної європейської політики безпеки й оборони (СЄПБО), у свою чергу, також залежала від політичної волі держав ЄС та їхньої готовності делегувати свої національні повноваження в сфері зовнішньої політики і політики безпеки на наднаціональний рівень. Франція, Німеччина та Великобританія, з одного боку, є незалежними державами зі своїми національними зовнішньополітичними інтересами, а, з іншого боку, позиціонують себе як провідні актори європейського військово-політичного інтеграційного процесу. Внаслідок цього, комплексне дослідження зовнішньополітичних стратегій цих держав у контексті розвитку Спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС актуальне для визначення ступеня взаємовпливу двох основних тенденцій європейської політичної інтеграції – національного суверенітету та європейської ідентичності. У зв'язку з тим, що політична еволюція ЄС здобуває все більш визначальний характер для європейського майбутнього, створюються передумови підвищення значимості ЄС як об'єкта уваги з боку тих міжнародних акторів, інтереси яких безпосередньо пов'язані зі становищем в Європі. До таких дійових осіб сучасних міжнародних відносин, для яких Євросоюз стає все важливішим зовнішньополітичним фактором, належить і Україна, що претендує на активну роль у Європі і потребує в зв'язку з цим зваженого аналізу сучасних обставин європейського розвитку. Це означає, що Україна з позиції своїх національних інтересів також відчуває потребу в глибокому осмисленні перетворень, котрі відбуваються в ЄС, що передбачає їхнє детальне дослідження на науковій основі.

Зв'язок дисертаційного дослідження з науковими програмами полягає в тому, що ця дисертація здійснена в межах наукової тематики кафедри міжнародних відносин Інституту соціальних наук Одеського національного університету імені І.І. Мечникова – «Міжнародні відносини і політика держав в умовах глобальних трансформацій: концептуальні виміри та зовнішньополітична практика» (№ держреєстрації 0107U012509), одним з виконавців якої є дисертант.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є комплексний аналіз зовнішньополітичних стратегій Франції, Німеччини та Великобританії в контексті інституціонально-правового розвитку СЗБП ЄС і її імплементації в сфері міжнародної політики.

Мета вимагає вирішення наступних дослідницьких завдань:

- проаналізувати зовнішньополітичні стратегії провідних країн ЄС (Франції, Німеччини та Великобританії) щодо проблеми становлення власного «військового виміру» Європейського Союзу з визначенням факторів, що впливають на специфіку його формування;
- розглянути особливості розвитку СЗБП ЄС у постбіполярний період з урахуванням ступеню впливу національних зовнішньополітичних інтересів Франції, Німеччини та Великобританії, а також трансатлантичного фактору;
- сформулювати проблеми імплементації СЗБП ЄС у сфері міжнародної безпеки, визначивши пріоритетність географічних регіонів її застосування, характер завдань і вид інструментарію, що при цьому може бути використаний;
- визначити перспективи військово-політичного співробітництва України та ЄС у контексті регіональних пріоритетів імплементації СЗБП ЄС.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є зовнішньополітичні стратегії провідних держав ЄС (Франції, Німеччини і Великобританії) щодо розвитку й імплементації СЗБП ЄС.

Предметом є особливості процесу розвитку й імплементації Спільної зовнішньої та безпекової політики Європейського союзу та її оперативної складової СЕПБО.

Методи дослідження зумовлені його метою і завданнями.

Для дослідження зовнішньополітичних стратегій Франції, Німеччини та Великобританії в контексті розвитку й імплементації Спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС і Спільної європейської політики безпеки й оборони (СЕПБО) автором був застосований системний підхід, що дозволив визначити ступінь взаємовпливу двох процесів: формування національних зовнішньополітичних стратегій і позицій військово-політичних лідерів ЄС (Франції, Німеччини і Великобританії) та євроінтеграційного процесу в сфері зовнішньої політики і політики безпеки.

Мета й завдання цього дисертаційного дослідження визначили і набір методів, які застосовуються:

- компаративний метод, що надав нам можливість визначити роль національно-інституціональних складових розвитку ЄС як органічного цілого в інтеграційних процесах у сфері зовнішньої політики і політики безпеки та здійснити аналіз зовнішньополітичних стратегій Франції, Німеччини і Великобританії в контексті формування СЗБП ЄС;

– хронологічний та інституціонально-порівняльний методи дослідження, використання яких має на меті цілеспрямовану методіку вивчення документів і їхнього порівняльного аналізу із застосуванням методу періодизації. Це, в свою чергу, дозволяє, спираючись на інституціонально-порівняльний метод, ґрунтовно простежити виникнення й еволюцію інституціональних і нормативно-правових положень СЗБП ЄС;

– структурно-функціональний метод аналізу, у свою чергу, був використаний для дослідження структури, функцій, пріоритетних засобів і мети Спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступних основних положеннях:

Вперше у вітчизняній науці:

– запропоновано комплексне дослідження зовнішньополітичних підходів провідних держав Європейського Союзу (Франції, Німеччини та Великобританії) щодо проблеми формування СЗБП як складових розв'язку інтеграційного процесу в сфері зовнішньої політики і політики безпеки ЄС з визнанням логіки взаємовпливу між ними;

– визначені можливі географічні райони імплементації СЗБП ЄС і засоби її здійснення стосовно цих регіонів в контексті зовнішньополітичних орієнтирів Франції, Німеччини та Великобританії. Позначено периферію ЄС, з урахуванням його розширення, як область пріоритетного застосування СЗБП ЄС. Доведено пріоритетність таких напрямків імплементації СЗБП ЄС, як Балканський та Середземноморський регіони (зокрема Близький Схід), Північна Африка, а також регіон СНД, що містить у собі ряд нових незалежних держав, які виникли на пострадянському просторі.

Дістало подальшого розвитку:

– багаторівневий аналіз процесу нормативно-правового забезпечення й інституціонального становлення СЗБП ЄС в контексті національних інтересів Франції, Німеччини і Великобританії та трансатлантичного фактору. Обґрунтовано положення про те, що зовнішньополітичні стратегії вище зазначених держав і фактор трансатлантизму істотно впливали на можливість переходу міждержавного співробітництва в сфері СЗБП на наднаціональний рівень й на перспективи створення незалежного від НАТО військово-політичного «виміру» Європейського Союзу.

Уточнено:

– місце і роль України в концепції регіональних пріоритетів застосування СЗБП/СЄПБО ЄС. Показано, що Україна розглядається Європейським Союзом як частина його безпосередньої периферії.

– перспективи співробітництва України з ЄС у військово-політичній сфері. Зазначено, що зовнішньополітичні кроки України оцінюються в ЄС, у першу чергу, через призму внутрішньополітичної

ситуації в Україні, й що вагомість підходу ЄС до України як партнера в сфері зовнішньої політики та безпеки буде залежати від розвитку подій всередині країни.

Практичне значення одержаних результатів. Це дослідження робить внесок у вивчення нової якості Європейського Союзу, що формується сьогодні, – його індивідуальності як міжнародної дійової особи не тільки в сфері економіки, але й в сфері міжнародної політики та безпеки. Положення і висновки дисертації можуть бути використані при подальшому розробленні цієї теми в межах наукових досліджень, присвячених європейській інтеграції і розвитку ЄС як інтеграційного об'єднання.

Практична цінність цієї дисертаційної роботи полягає в тому, що матеріали проведеного автором дослідження можуть бути використані у викладацькій роботі у вищих навчальних закладах, що спеціалізуються з питань міжнародних відносин, а також з проблем європейської і світової безпеки на сучасному етапі.

Водночас положення та висновки цього дослідження можуть знайти застосування в діяльності МЗС України й інших структур і організацій, що займаються міжнародними зв'язками й у цьому контексті аналізом міжнародної ситуації в Європі і взаємодіють безпосередньо з Європейським Союзом.

Апробація результатів дослідження. Основні положення, аспекти і висновки дисертації викладені в публікаціях у наукових виданнях, тезах доповідей і виступах на наукових конференціях професорсько-викладацького складу Одеського національного університету імені І.І. Мечникова (2006 рік), на Другій Міжнародній науково-практичній конференції «Динаміка наукових досліджень» (20-27 жовтня 2003 року, м. Дніпропетровськ) і на Другій Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів і молодих учених «Європейські інтеграційні процеси й транскордонне співробітництво: міжнародні відносини, економіка, політика, географія, історія, право» (19-20 травня 2005 року, м. Луцьк), а також на науково-практичному семінарі «Європейський Союз: створення й етапи розвитку. Інституціональна основа Європейського Союзу. Україна і Європейський Союз» (14 травня 2005 року, м. Одеса)

Публікації. Результати дисертаційного дослідження відбиті у шістьох статтях, чотири з яких опубліковано у наукових фахових виданнях.

Структура дисертації відповідає меті та завданням дослідження й складається зі вступу, чотирьох розділів, дев'яти підрозділів, висновків і списку використаних джерел, що включає 247 найменувань (20 сторінок). Загальний обсяг дисертації 185 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У Вступі автор обґрунтовує актуальність дисертаційної теми, характеризує ступінь її наукової розробленості, формулює мету, завдання, предмет і об'єкт, а також методологічну основу дослідження, теоретичне і практичне значення, розкриває зв'язок дисертації з науковими програмами й темами, викладає форми апробації матеріалів дисертації та структуру роботи.

Перший розділ «Джерельна й теоретико-методологічна база дослідження» присвячено аналізу джерельної бази дисертації та огляду основних теоретико-методологічних підходів до проблематики дослідження.

У підрозділі 1.1. «Огляд джерел і літератури» проаналізовано широке коло офіційних документів Франції, Німеччини і Великобританії, а також Європейського Союзу, Західноєвропейського Союзу (ЗЕС) і Організації Північноатлантичного договору (НАТО). Під час дослідження зовнішньополітичних підходів Франції, Німеччини і Великобританії до проблеми формування «військово-політичного виміру» Європейського Союзу разом з науковими працями українських учених (О.О. Мітрофанової, І.І. Погорської, В.Ю. Крушинського) були дуже важливими дослідження французьких, німецьких, англійських, американських і російських вчених та політиків, таких як П. Боніфас, Н. Гнесотто, Ф. Валентан, С. Крофт, Дж. Ховорт, Т. Террі, М. Вебер, Зб. Бжезинський, Ф. Гордон, Г. Йотце, К. Кайзер, А. Мауер, Х. - П. Шварц, Х.-М. Ерхарт, Д. Кеохен, Дж. Стефан, Р. Вестер, С. Біскоп, Д. Чатер, Ел. Понд, Г. Морітзен, Дж. Говорс, Н. К. Капітонова та ін. У наукових розробках цих дослідників на основі концепцій реалістичної парадигми аналізуються проблеми формування й застосування СЗБП через призму національних інтересів Франції, Німеччини і Великобританії. Ці держави, відповідно до точки зору зазначених вчених, є провідними державами ЄС і значно впливають на вироблення СЗБП. Показовим у дослідженнях усіх вищезгаданих науковців та політиків є суперечливе розуміння цими провідними державами ЄС військово-політичної ролі Європи в системі європейської безпеки й ступеня її автономії в контексті трансатлантичних відносин. Фактично, на думку вищеперахованих вчених, у рамках зазначеної проблеми, Західна Європа діє в межах так званого дуалізму самосприйняття й самовизначення, що знайшов своє відображення в двох традиційних напрямках – атлантистів і європеїстів. Багато хто з вищезгаданих учених аналізує зовнішньополітичні стратегії Франції, Німеччини чи Великобританії в контексті формування СЗБП саме в рамках концепцій «атлантизму» та «європеїзму».

Під час дослідження генезису СЗБП ЄС у постбіполярний період у дисертації також були використані результати наукових розробок як українських, так і закордонних дослідників, які спеціалізуються з питань європейської інтеграції й зовнішньополітичного та військово-політичного виміру ЄС, а також на ширшій проблематиці міжнародних відносин

у цілому, зокрема й з питань європейської та євроатлантичної безпеки. У цьому аспекті ключове значення мали дослідження В. В. Копійки та Т. І. Шинкаренка, І. М. Ковалю, Є. Є. Камінського, Ю. А. Борко й О. В. Буторіної, Д. А. Данилова, М. Араха, К. Дойбнера, Д. Дайнана, А. Кейхена і Дж. Петерсона, Дж. Петерсона і Е. Бомберг, Дж. Ропера, М. Сміта та ін.

Дослідження місця і ролі Європейського Союзу, що знаходить військово-політичну індивідуальність, у новій структурі європейської безпеки в контексті трансатлантичних відносин було здійснено переважно на базі документальних джерел ЄС і НАТО, а також на підставі висновків представників американських і західноєвропейських політичних кіл, зокрема Дж. Болтона, П. Родмана, У. Коена, М. Олбрайт і Р. Хантера.

Таким чином, був використаний широкий спектр джерел і літератури, як українських, так і закордонних авторів. У цілому, було відзначено, що зазначена проблема ще недостатньо досліджена як вітчизняними, так і зарубіжними вченими, у працях яких відсутній комплексний аналіз зовнішньополітичних підходів Франції, Німеччини і Великобританії щодо проблеми формування СЗБП, як складової частини розвитку європейського інтеграційного процесу в сфері зовнішньої політики й політики безпеки ЄС.

У підрозділі 1.2. «Теоретико-методологічна база дослідження» розглянуто зовнішньополітичні підходи провідних акторів процесу європейської інтеграції (Франція, Німеччина і Великобританія) до проблеми формування СЗБП ЄС з позиції основних парадигм теорії міжнародних відносин – неореалістичної і неоліберальної. Неореалізм акцентує увагу на національному інтересі держав, який не допускає обмеження їхнього суверенітету в зовнішній політиці й політики безпеки та є нездоланною перешкодою для розвитку міждержавного співробітництва у цій сфері. Неолібералізм та інтерговернменталізм, у свою чергу, стверджують необхідність міждержавного співробітництва країн-членів ЄС у сфері зовнішньої політики й політики безпеки, але заперечують саму можливість переходу такого співробітництва на наднаціональний рівень.

Положення цих теоретичних шкіл дозволили зробити висновок про те, що національні інтереси провідних держав ЄС, у цілому, відіграють визначальну роль у виробленні зовнішньополітичних стратегій зазначених країн щодо формування «європейської ідентичності» у сфері зовнішньої політики та політики безпеки і, зокрема, впливають на внутрішню динаміку всього процесу розвитку СЗБП ЄС.

У другому розділі «Зовнішньополітичні підходи провідних країн Євросоюзу до проблеми формування військово-політичного «виміру» ЄС у постбіполярний період» розглянуто зовнішньополітичні стратегії Франції, Німеччини та Великобританії щодо проблеми становлення СЗБП Європейського Союзу з визначенням факторів, що впливають на специфіку її формування.

У підрозділі 2.1. «Зовнішньополітична стратегія Франції щодо формування «європейської ідентичності» у сфері зовнішньої політики, безпеки й оборони» відзначено, що кардинальна трансформація системи європейської безпеки в постбіполярний період надала Західній Європі, і зокрема Франції, можливість переглянути свої підходи до ідеї формування «європейської ідентичності» у сфері безпеки й оборони та запропонувати нові концепції її розвитку. До них, у першу чергу, відноситься концепція європейської конфедерації Франсуа Міттерана, яка підкреслює прагнення Франції до посилення європейської стратегічної автономності у сфері зовнішньої політики й безпеки. Однак без принципової згоди та істотної участі західноєвропейських союзників Франції створення незалежної західноєвропейської системи безпеки й оборони в період президентства Ф. Міттерана залишалося на рівні теоретичних розробок. Саме з приходом до влади голлістської партії стало можливим визначення оборонної європейської ідентичності в рамках НАТО. Ж. Ширак відмовився від ідеї Ф. Міттерана щодо створення суто європейського військового «виміру», незалежного від НАТО, і надав перевагу формуванню «європейської ідентичності» у сфері зовнішньої політики, безпеки й оборони в рамках Північноатлантичного альянсу. Фактично, вперше за період взаємин Парижа з Атлантичним альянсом французьке керівництво продемонструвало своє бажання позначити європейську ідентичність у сфері безпеки та оборони, використовуючи військові можливості НАТО. Французьке керівництво, підкреслюючи важливість існування взаємин між НАТО і Європейським Союзом у сфері безпеки та оборони, паралельно з цим, виступало за чіткий поділ обов'язків між ними. Виходячи з того, що Франція бере на себе значну частину відповідальності за врегулювання регіональних криз, зокрема на європейському континенті, її керівництво наполягало на необхідності адекватного поділу відповідальності.

У підрозділі 2.2. «Німеччина в процесі формування Спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС» відзначено, що Німеччина, як прихильник поглиблення військово-політичної інтеграції ЄС, активно підтримала курс на формування єдиної зовнішньої та оборонної політики Європейського Союзу. ФРН, як апологет оборонного союзу в рамках ЄС, виступила з ініціативою, що передбачає повну інтеграцію ЗЕС у Європейський Союз з метою формування власного військового «виміру» ЄС, одним з найважливіших компонентів якого, відповідно до точки зору ФРН, була миротворча діяльність великих багатонаціональних підрозділів на рівні бригади і вище за участі декількох європейських держав. Успішний досвід створення та організації таких об'єднань розглядається ЄС як одна з можливих моделей формування збройних сил єдиної Європи, що дозволять європейським структурам ефективніше брати участь у процесі врегулювання регіональних конфліктів. Показово, що офіційна позиція Німеччини щодо питання про субординацію у відносинах між НАТО й ЄСБП, яке є ключовим для керівництва майбутніх європейських сил, ще остаточно не

визначена та відрізняється певною наступністю та деякою подвійністю. Це, у свою чергу, можна пояснити досить невизначеною ситуацією, у якій в постбіполярний період виявилася Німеччина, яка завжди вважала НАТО гарантом безпеки в Європі й одночасно не бажала залишатися осторонь від нової європейської ініціативи. Таким чином, ФРН необхідно було, зберігаючи прихильність атлантичній солідарності, активно підключитися до будівництва системи європейської безпеки й оборони в рамках ЄС. Із самого початку Берлін виступив проти пропозиції Франції про прийняття військового планування єдиної зовнішньої й оборонної політики ЄС, не пов'язаного в організаційно-політичному плані з військовим плануванням Атлантичного альянсу. Виходячи з цього, Німеччина є прихильницею створення нової європейської системи безпеки з партнерською участю США і за більшої відповідальності ЄС на глобальному рівні.

У підрозділі 2.3. *«Особливості британського підходу до проблеми формування СЗБП ЄС»* відзначено, що Великобританія в період, який досліджується, традиційно виступала проти можливості та доцільності формування військово-політичного «виміру» у рамках європейських інтеграційних структур, віддаючи перевагу трансатлантичному співробітництву. Однозначної згоди щодо розвитку відокремлених від трансатлантичного співробітництва структур військового співробітництва в рамках ЄС, не демонстрували навіть британські євроентузіасти.

Великобританія наполягала на тому, що питання зовнішньої політики, безпеки й оборони мають залишатися прерогативою національних урядів. Лондон, традиційно виступаючи за посилення координації зовнішньої політики країн-членів ЄС, водночас виходив з того, що спільна зовнішня політика не може замінити національну зовнішню політику, що вона є сферою співробітництва, а не інтеграції, і наполягав на збереженні міждержавного характеру співробітництва. Позитивне зрушення в британській позиції щодо необхідності формування власного європейського «військового виміру» відбулося тільки з приходом до влади нового уряду лейбористів. Роль єдиного послідовного прихильника «атлантичної» опозиції не могла бути конструктивною в умовах посилення федералістських тенденцій у ЄС. Разом з тим, уряд лейбористів, як і його попередники – консерватори, не бажав послаблення трансатлантичних зв'язків і розглядав НАТО як основу європейської безпеки. Лейбористський кабінет припускав можливість посилення європейської оборонної ідентичності тільки в межах НАТО й розглядав розвиток оборонних ініціатив ЄС як допоміжні дії, спрямовані на посилення Північноатлантичного альянсу. Тобто, Великобританія продовжувала дотримуватися обережної позиції щодо темпів поглиблення європейської інтеграції в сфері зовнішньої політики, безпеки й оборони, надаючи перевагу не спільній системі оборони, а колективним координованим діям.

У третьому розділі *«Проблеми формування та розвитку СЗБП/СЄПБО ЄС кінця ХХ – початку ХХІ ст.»* проаналізовано особливості

розвитку СЗБП ЄС у постбіполярний період з урахуванням ступеню впливу національних зовнішньополітичних інтересів Франції, Німеччини та Великобританії, а також трансатлантичного фактору.

У підрозділі 3.1. *«Інституціональний розвиток і нормативно-правове забезпечення СЗБП/СЄПБО ЄС у контексті національних інтересів Франції, Німеччини та Великобританії»* відзначено, що першим кроком в оформленні нормативно-правової бази європейського процесу інтеграції у військово-політичній сфері став Договір про Європейський Союз (1992р.), що трансформував ЄПС у систему Спільної зовнішньої та безпекової політики (СЗБП) ЄС та Амстердамський договір (1997 р.), що розвинув положення Договору про Європейський Союз 1992 року. Проте, незважаючи на те, що Маастрихтський та Амстердамський договори документально включили спільну оборону в концепцію європейської безпеки, СЗБП як і раніше залишалася відносно відсталим напрямком інтеграції. Великобританія наполягала на тому, що питання зовнішньої політики, безпеки та оборони мають залишатися прерогативою національних урядів. Внаслідок цього, тільки зовнішня політика й політика безпеки були зафіксовані в Маастрихтському договорі як сфера, де потрібно вироблення спільної політики. Питання оборони були залишені на майбутнє. Лондон завжди наполягав на окремому розгляді питань зовнішньої політики, безпеки й оборони. Розблокування британської опозиції повної інтеграції ЗЄС в ЄС стало основним завданням Франції та Німеччини у постамстердамський період. Подальший прогрес у формуванні Спільної політики безпеки й оборони ЄС став можливий лише після приходу до влади у Великобританії лейбористського уряду, що займав у питаннях європейського оборонного співробітництва більш прагматичну та конструктивну позицію. Так, як лейбористи прагнули відігравати провідну роль у європейському будівництві, для них необхідною стала активна участь у реконструкції другої опори (СЗБП) європейської інтеграції. «Заявою Сен-Мало» були створені передумови для розвитку самостійних військово-політичних інструментів Європейського Союзу, що повинні були в майбутньому підвищити рівень його зобов'язань у сфері безпеки. Формуючи цей інституціонально-правовий механізм, держави ЄС замість Центрального керівного органу США віддали перевагу військово-політичній системі координації між національними військовими формуваннями, що утворили спільне об'єднання, основним завданням якої є забезпечення політичного керівництва й стратегічного планування антикризовими операціями. Франція й Німеччина пропонували введення застереження про посилене співробітництво по «другій опорі» з урахуванням СЄПБО, але Великобританія висловила протест цього положення.

У підрозділі 3.2. *«Становлення європейської ідентичності в сфері зовнішньої політики, безпеки та оборони і фактор трансатлантизму»* проаналізовано процеси нормативно-правового забезпечення та інституціонального становлення СЗБП/СЄПБО в контексті

трансатлантичних відносин. Неоднозначне ставлення США до ролі Західної Європи в системі європейської безпеки надалі впливало на всю динаміку розвитку СЗБП/СЄПБО ЄС. Концентрація військово-політичного співробітництва Західної Європи в НАТО, у якій позиції лідера займає США, визначила межі розвитку власне європейської інтеграції у сфері зовнішньої політики, безпеки й оборони. Після підписання Маастрихтського договору відносини Західної Європи зі Сполученими Штатами, тобто фактор трансатлантизму, стали розглядатися західноєвропейськими політиками через призму його впливу на процес формування Спільної зовнішньої політики й політики безпеки ЄС. Вашингтон був готовий до консенсусу, якщо це безпосередньо не торкалося його національних інтересів. Щоб уникнути звинувачень з боку НАТО в дублюванні її військових структур Європейським Союзом, на саміті ЄС у Ніцці було підтверджено, що Північноатлантичний альянс збереже своє становище головної структури з оборони й забезпечення безпеки в Європі. Основою трансатлантичного співробітництва в оборонній сфері стали два ключових напрямки – здійснення оперативного планування антикризовими операціями та гармонізація оборонного потенціалу НАТО і ЄС. У контексті нових загроз, таких як світовий тероризм, трансатлантичні відносини також здобувають особливо важливе значення для американської оборонної політики. Подальша модернізація європейської системи безпеки все більше залежить від ступеня активізації трансатлантичного співробітництва, що є важливим і для Європейського Союзу, і для США.

У четвертому розділі «Місце і роль України в концепції регіональних пріоритетів імплементації СЗБП/СЄПБО ЄС» виявлені можливі географічні райони імплементації СЗБП/СЄПБО ЄС з визначенням місця і ролі України в концепції регіональних пріоритетів застосування СЗБП/СЄПБО та проаналізовані перспективи співробітництва України з ЄС у військово-політичній сфері.

У підрозділі 4.1. «Визначення пріоритетних регіональних напрямків, цілей та засобів застосування СЗБП/СЄПБО через призму зовнішньополітичних орієнтирів провідних країн ЄС» відзначено, що з метою запобігання нестабільності на східних і південно-східних кордонах ЄС, що, у свою чергу, може стати причиною ескалації нових регіональних конфліктів, на сучасному етапі відбувається розробка концепції пріоритетних регіональних напрямків СЗБП. Ця концепція безпосередньо пов'язана з проблемою розширення «зони безпеки» на географічній периферії Європейського Союзу. Концептуальне визначення Європейським Союзом нових викликів міжнародної безпеки на сучасному етапі впливає на формування його зовнішньополітичних пріоритетів. Спільна зовнішня та безпекова політика, а також Спільна політика в сфері безпеки та оборони ЄС мають потребу в змістовному предметі, що обґрунтував би їхнє проведення і виправдав пов'язані з ними фінансові витрати. Відповідно, у цьому ключі визначалися пріоритетні напрямки й завдання СЗБП

і її оперативної опори СЄПБО. Заявлені позиції таких авторитетних осіб, як колишній європейський комісар Мішель Барньє, Високий представник зі СЗБП ЄС Х. Солана, старший науковий співробітник Інституту з вивчення проблем безпеки ЗЕС Антоніо Міссіролі, Радник міністерства закордонних справ Франції, відомий французький дослідник Філіпп Моро-Дефарж та колишній Глава Представництва Європейської комісії в Москві Майкл Емерсон, дали підстави для того, позначити периферію ЄС, з урахуванням його розширення, як область пріоритетного застосування в рамках СЗБП/СЄПБО та визначити конкретні географічні регіони та виклики, над якими в період становлення Спільної політики в сфері безпеки та оборони вже ведеться і ще буде проводитися робота засобами СЗБП/СЄПБО. У такому ключі було відзначено пріоритетність таких напрямків імплементації СЗБП ЄС, як Балканській та Середземноморський регіони. Першорядний характер Балканського регіону для СЗБП/СЄПБО був відзначений колишнім міністром закордонних справ Франції Юбером Ведріном у його виступі, присвяченому пріоритетам французького головування в ЄС. У Франції та Німеччині інтерес Європейського Союзу до середземноморського простору пов'язаний з інтересом до близькосхідного регіону (мається на увазі – до близькосхідного мирного врегулювання) і Північної Африки. Серед інших найближчих сусідів (периферії) ЄС з урахуванням його розширення поряд із Балканським та Середземноморським регіонами у число пріоритетів СЗБП/СЄПБО також входить регіон СНД, що містить у собі ряд нових незалежних держав, які виникли на пострадянському просторі, таких, наприклад, як Україна, Росія, Молдова, Білорусія, а також держави Південного Кавказу.

Основною метою СЗБП/СЄПБО є створення стабільної, тобто такої, що не створює незручностей своїми конфліктами чи політичною нестабільністю, периферії Європейського Союзу. Вибір цілей і об'єктів СЗБП/СЄПБО визначає вибір засобів ЄС для досягнення цих цілей стосовно цих об'єктів.

У підрозділі 4.2 «Співробітництво України та ЄС у сфері зовнішньої політики, безпеки й оборони» відзначено, що Україна розглядається Європейським Союзом як частина його безпосередньої периферії, де її роль фактично зводиться до становища не стільки рівноправного співрозмовника ЄС, скільки саме об'єкта СЗБП/СЄПБО. У цьому зв'язку, слід зазначити, що зовнішньополітичні кроки України оцінюються в ЄС, у першу чергу, через призму внутрішньополітичної ситуації в Україні й що вагомість підходу ЄС до України як партнера буде все ж відчутно залежати від розвитку подій всередині України. Можна припустити, що від «об'єктного» відношення до України Європейський Союз не відмовиться доти, поки внутрішньополітична ситуація в країні цілком не стабілізується. Очевидно, що українським інтересам відповідав би інший варіант взаємин з ЄС, при якому Україна виступала б як міжнародний партнер ЄС, який бере участь у діалозі з ЄС на рівноправній основі з урахуванням, по можливості, інтересів

обох сторін. У цьому випадку, Україні було б доцільно за допомогою цілеспрямованої роботи з представниками Європейського Союзу і його країн-членів вести курс, спрямований на відносне зменшення в ЄС ролі першої концепції (оцінка України переважно як периферії Євросоюзу) і на підвищення ролі другої концепції, у якій Україна розглядається Європейським Союзом як потрібний партнер і гідний довіри міжнародний співрозмовник, діалог з яким підвищує авторитет ЄС. Роль України як суб'єкта європейської архітектури безпеки припускала б більш надійні гарантії врахування позиції України її закордонними партнерами. Україна завдяки своєму геополітичному розташуванню може стати рівноправним і стратегічно корисним партнером ЄС. Існує кілька перспективних напрямків співробітництва обох сторін у сфері забезпечення безпеки: участь України в миротворчих місіях ЄС, входження України на європейський ринок озброєнь і співробітництво України з ЄС у космічній галузі. Поглиблення досвіду співробітництва української держави з Європейським Союзом у цих сферах надалі може тільки прискорити процес її інтеграції в ЄС.

ВИСНОВКИ

Здійснений в дисертації комплексний аналіз зовнішньополітичних стратегій Франції, Німеччини та Великобританії в контексті розвитку й імплементації Спільної зовнішньої та безпекової політики Європейського Союзу дозволив сформулювати наступні висновки:

Проведене наукове дослідження сукупних факторів, що впливають на оформлення зовнішньополітичних підходів провідних держав-членів ЄС (Франції, Німеччини та Великобританії) щодо формування автономного військово-політичного «виміру» Євросоюзу, дає підставу стверджувати, що національні інтереси й амбіції цих держав, у контексті нових політичних реалій, відіграли найважливішу роль у цьому процесі. Цим, у свою чергу, можна пояснити, наприклад, певну подвійність, так званий «подвійний стиль» зовнішньополітичних стратегій Франції і Німеччини щодо проблеми створення автономного від НАТО військово-політичного інструментарію ЄС. Зокрема, Франція в досліджуваній нами період, у своєму прагненні займати позиції лідера в Європі, з одного боку, дотримувалася європоцентристської позиції та активно виступала за посилення військово-політичної ролі Європейського Союзу в новій системі європейської безпеки шляхом створення СЗБП ЄС. Разом з тим, Франція не мала достатнього економічного і військового потенціалу для того, щоб цілком узяти на себе відповідальність за формування автономного військово-політичного механізму Європейського Союзу. Таким чином, у підсумку Франція відмовилася від ідеї щодо створення суто європейського військового «виміру», незалежного від НАТО й надала перевагу формуванню «європейської ідентичності» у сфері зовнішньої політики, безпеки й оборони в рамках Північноатлантичного Альянсу.

Позиція Німеччини з цієї проблеми в період, що досліджується, у свою чергу, займала проміжне становище між європоцентристською та атлантичною. Оскільки зовнішньополітичною стратегією ФРН у період, що досліджувався, був мультилатералізм, її національним інтересам відповідала активна участь, як у європейській, так і євроатлантичній інтеграції за допомогою ЄС і НАТО. Внаслідок цього, Німеччина виступала за створення власного військового виміру ЄС, але не конкуруючого, а такого, що доповнює Північноатлантичний Альянс. Вона визнавала формування нової системи європейської безпеки з партнерською участю США і за більшої відповідальності ЄС на міжнародній арені. Таким чином, нова імператива – не конкурувати з НАТО в питаннях безпеки європейських територій, а при можливості заміщати, якщо США утримуються від військової участі, – стає загальною як для Франції, так і для Німеччини. Великобританія в період, що досліджувався автором, незмінно займала атлантичну позицію, тому що статус найближчого союзника США дозволяв їй залишитися провідним актором у системі європейської безпеки, здійснюючи роль посередника між американською та європейською опорами НАТО. Офіційний Лондон уважав, що тільки на основі Північноатлантичного альянсу варто розвивати європейське військово-політичне співробітництво. Разом з тим, Великобританія, не бажала виявитися в ролі політичного аутсайдера європейського інтеграційного процесу і визнала необхідність змін у сфері зовнішньої політики й політики безпеки ЄС, але робила акцент не на радикальних, а на еволюційних змінах, надаючи перевагу зміцненню «європейської опори», а не конкуруючої з НАТО структури. Уряд Великобританії вважав, що військова сфера є винятковою компетенцією держави й має велике значення для політичної самоідентифікації країни.

Аналізуючи генезу становлення Спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС у постбіполярний період, ми прийшли до висновку, що СЗБП/СЄПБО Європейського Союзу є процесом, внутрішня динаміка розвитку якого, також залежить від національних зовнішньополітичних інтересів провідних акторів процесу європейської політичної інтеграції – Франції, Німеччини та Великобританії і фактора трансатлантизму. Зовнішньополітичні підходи вище зазначених держав впливали на інституціональний розвиток і нормативно-правове забезпечення інтеграційної стратегії ЄС у сфері СЗБП/СЄПБО ЄС, зокрема на можливість переходу міждержавного співробітництва в цій сфері на наднаціональний рівень. Небажання держав-членів ЄС позбавитися свого національного суверенітету у сфері зовнішньої політики й політики безпеки сповільнювало темп подальшого поглиблення європейської військово-політичної інтеграції в постмаастрихтський період. У період інституціалізації співробітництва держав у сфері СЗБП/СЄПБО остаточно визначилися позиції провідних країн ЄС. Франція і Німеччина обрали європоцентристську позицію і виступили в ролі апологета СЗБП/СЄПБО, а Великобританія, відстоюючи

свою проатлантичну позицію, у ролі антагоніста. Внаслідок цього, процес інституціонального розвитку й нормативно-правового забезпечення СЗБП/СЄПБО зводився до постійного пошуку компромісу й зрештою залишився цілком незавершеним. Військово-політична й оборонна сфери як і раніше залишилися національною прерогативою держав-членів Європейського Союзу. У контексті створених нормативно-правових і військово-політичних механізмів у межах СЄПБО, місія Спільної європейської політики безпеки та оборони зводилася до поступової гармонізації концепцій і культур безпеки європейських країн для подальшого проведення обмежених за масштабами цивільних і воєнних операцій нижнього і середнього рівнів інтенсивності.

Визначальний вплив на інтеграційні процеси, що відбуваються в сфері СЗБП-СЄПБО ЄС, безсумнівно, зробив й трансатлантичний фактор. США завжди були здатні до консенсусу з Європейським Союзом з питань військової безпеки й оборони, якщо це безпосередньо не торкалося їхніх національних інтересів. Зокрема, Вашингтона, підтримуючи ідею «поділу праці» у сфері забезпечення євробезпеки, категорично відкидав будь-які можливості створення і функціонування в межах ЄС «європейської армії» та автономних від Північноатлантичного Альянсу європейських органів військового планування. Сполучені Штати були не проти самостійних дій Євросоюзу, але тільки в операціях нижнього і середнього спектра петерберзьких місій, що, у свою чергу, не суперечило створеним нормативно-правовим і військово-політичним механізмам у межах СЄПБО для проведення обмежених за масштабами цивільних і воєнних операцій нижнього та середнього рівнів інтенсивності, про що згадувалося вище.

Проведений аналіз пріоритетних регіональних об'єктів, цілей і засобів імплементації Спільної зовнішньої політики, політики безпеки та оборони ЄС, з урахуванням зовнішньополітичних інтересів Франції, Німеччини й Великобританії, дав підставу стверджувати, що серед групи пріоритетних географічних регіонів застосування СЗБП/СЄПБО провідне положення зайняла периферія Європейського Союзу. Стосовно цього регіонального об'єкта ЄС поставив перед собою мету «експорту стабільності» з використанням широкого спектра воєнних і невоєнних засобів, спрямованих на проведення миротворчих операцій переважно нижнього та середнього рівнів інтенсивності. Показово, що до застосування військової сили Європейський Союз ставиться як до останнього засобу застосування СЗБП/СЄПБО, за умови використання всіх інших механізмів зі стабілізації й отримання мандата Ради Безпеки ООН.

У контексті концепції пріоритетних регіональних напрямків СЗБП ЄС, Україна розглядається Європейським Союзом як частина його найближчої периферії. Національним інтересам України відповідає інший варіант взаємин з ЄС, при якому вона виступала б як рівноправний міжнародний партнер ЄС. Завдяки своєму геополітичному розташуванню,

Україна цілком може стати корисним партнером ЄС у сфері забезпечення безпеки. У перспективі, для успішного перетворення декларативних заяв у практичну площину Україні необхідна термінова модернізація ВПК, уведення компенсаційного законодавства й істотні інвестиційні вливання в її оборонно-промисловий комплекс і армію. При цьому процес військово-політичного співробітництва України з ЄС може бути здійснений як через безпосередню співпрацю з Європейським Союзом у сфері безпеки, так і через можливість взаємодії української держави з НАТО в рамках їхніх особливих відносин, використовуючи досвід роботи українських миротворців у системі подвійного підпорядкування миротворчих сил Євросоюзу (НАТО/ЄС).

Таким чином, на підставі зроблених висновків, можна визначити, що в середньостроковій перспективі навряд чи відбудеться кардинальна трансформація зовнішньополітичних підходів Франції, Німеччини та Великобританії щодо проблеми формування автономного європейського військово-політичного «виміру». Внаслідок цього, СЗБП ЄС залишиться більшою мірою сферою міждержавного співробітництва держав ЄС, що не обмежує їхній національний суверенітет у сфері зовнішньої політики й безпеки і не конкурує з Північноатлантичним Альянсом. Очевидно, надалі, зовнішньополітичним стратегіям Франції, Німеччини та Великобританії буде відповідати наступний сценарій розподілу ролей і відповідальності в системі європейської безпеки між ЄС і НАТО: відносини між Європейським Союзом і Північноатлантичним Альянсом будуть носити комплементарний характер. «Поділ праці», швидше за все, буде відбуватися за географічними і функціональними ознаками. НАТО буде здійснювати військові операції високої інтенсивності на глобальному рівні, а Європейський Союз зосередить свою увагу на виконанні цивільних і військових місій нижнього й середнього рівня інтенсивності, спрямованих на підтримку миру і стабільності в Європі, зокрема на кордонах географічної периферії ЄС.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Романова О.В. ЄС: зовнішній аспект внутрішньої безпеки в контексті сучасних загроз / О.В. Романова // Дослідження світової політики. Зб. наук.праць. – К.: Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 2003. – Вип.22. – С. 62-68.
2. Романова О.В. Формування Спільної європейської політики безпеки і оборони (СЄПБО) у постамстердамський період / О.В. Романова // Дослідження світової політики. Зб. наук.праць. – К.: Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 2004. – Вип.27. – С. 58-64.

3. Романова О.В. Концепция приоритетных региональных направлений Общей внешней политики и политики безопасности ЕС / О.В. Романова // Вісник Одеського національного університету. – Одеса: Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, 2007. – Т.12. – Вип.14. – С.168-174. – (Соціологія і політичні науки)

4. Романова О.В. Франция, Германия и Великобритания в процессе формирования ОВПБ ЕС в контексте трансатлантических отношений / О.В. Романова // Науковий вісник. – Одеса: Одеський державний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців, 2008. – №16 (72). – С.160-170.

5. Романова О.В. Перспективы стратегического партнерства Украины и Европейского Союза в области безопасности и обороны / О.В. Романова // Динамика наукових досліджень – 2003 : Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції, 20-27 жовтня 2003 р. – Т.11. Політологія. Соціологія. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2003. – С.15-17.

6. Романова О.В. Формирование общей европейской политики безопасности и обороны (ОЕПБО) в контексте процесса расширения ЕС / О.В. Романова // Європейські інтеграційні процеси і транскордонне співробітництво: міжнародні відносини, економіка, політика, географія, історія, право: II міжнар. наук.-практ. конф., 19-20 травня 2005 р.: тези допов. – Луцьк: РВВ «Вежа» Волин.держ.ун-ту ім. Лесі Українки, 2005. – С.53-55.

АНОТАЦІЯ

Романова О.В. Зовнішньополітичні стратегії Франції, Німеччини та Великобританії у контексті розвитку й імплементації СЗБП ЄС. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.04 – політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку. – Одеська національна юридична академія. Одеса, 2008.

Дисертація є комплексним багаторівневим дослідженням зовнішньополітичних стратегій Франції, Німеччини та Великобританії в контексті розвитку й імплементації Спільної зовнішньої та безпекової політики Європейського Союзу. У роботі узагальнено теоретико-концептуальну базу дослідження зовнішнь-ополітичних підходів провідних акторів процесу європейської інтеграції (Франції, Німеччини та Великобританії) щодо проблеми формування СЗБП. Проаналізований процес нормативно-правового забезпечення й інституціонального становлення СЗБП в контексті національних інтересів Франції, Німеччини і Великобританії й трансатлантичного фактору. Виявлені можливі географічні райони застосування СЗБП ЄС і засоби її здійснення стосовно цих районів.

Визначені місце і роль України в концепції регіональних пріоритетів імплементації СЗБП і проаналізовані перспективи співробітництва України з ЄС у військово-політичній сфері.

Ключові слова: зовнішньополітичні стратегії, провідні країни ЄС, Спільна зовнішня та безпекова політика, інституціональне становлення СЗБП, трансатлантичний фактор, концепція регіональних пріоритетів СЗБП.

АНОТАЦІЯ

Романова О.В. Внешнеполитические стратегии Франции, Германии и Великобритании в контексте развития и имплементации ОВПБ ЕС. – Рукопись.

Диссертация на соискания ученой степени кандидата политических наук по специальности 23.00.04 – политические проблемы международных систем и глобального развития. – Одесская национальная юридическая академия. Одесса, 2008

Диссертация является комплексным исследованием внешнеполитических стратегий Франции, Германии и Великобритании в контексте развития и имплементации Общей внешней политики и политики безопасности Европейского Союза. В работе обобщена теоретико-концептуальная база исследования внешнеполитических подходов ведущих акторов процесса европейской интеграции (Франции, Германии и Великобритании) относительно проблемы формирования ОВПБ ЕС.

Обосновано, что национальные интересы Франции, Германии и Великобритании играют определяющую роль в выработке внешнеполитических стратегий этих стран относительно формирования «европейской идентичности» в сфере внешней политики и политики безопасности и, в частности, оказывают существенное влияние на внутреннюю динамику всего процесса развития ОВПБ ЕС. Этим можно объяснить некоторую двойственность, так называемый «двойной стиль», внешнеполитических стратегий Франции и Германии относительно проблемы создания автономного от НАТО военно-политического инструментария ЕС. В частности, Франция в исследуемый нами период, в своем стремлении занимать лидирующие позиции в Европе, с одной стороны, придерживалась европоцентристской позиции и активно выступала за усиление военно-политической роли Европейского Союза в новой системе европейской безопасности путем создания ОВПБ ЕС. С другой стороны, официальный Париж признал Североатлантический альянс основой составной системы европейской безопасности и в итоге отказался от идеи относительно создания чисто европейского военного «измерения», независимого от НАТО и предпочел формирование «европейской идентичности» в сфере внешней политики безопасности

и обороны в рамках Североатлантического Альянса. Позиция Германии по данной проблеме в исследуемый период занимала среднее положение между европоцентристской и атлантической. В целом ФРГ выступала за создания собственного «военного измерения» ЕС, но не конкурирующего, а дополняющего Североатлантический Альянс. Великобритания, в свою очередь, не желала оказаться в роли политического аутсайдера европейского интеграционного процесса и признала необходимость перемен в области внешней политики и политики безопасности ЕС. Вместе с этим, официальный Лондон предполагал усиление европейской идентичности в сфере внешней политики и безопасности только в рамках Североатлантического альянса и рассматривал развитие военно-политических инициатив ЕС как вспомогательные действия, направленные на усиление НАТО.

Аргументировано, что ОВПБ Европейского Союза является процессом, внутренняя динамика развития которого, также зависит от национальных внешнеполитических интересов ведущих акторов процесса европейской политической интеграции – Франции, Германии и Великобритании и фактора трансатлантизма. Внешнеполитические стратегии вышеперечисленных держав оказывали определяющее влияние на институциональное развитие и нормативно-правовое обеспечение ОВПБ ЕС, в частности на возможность перехода межгосударственного сотрудничества в данной сфере на наднациональный уровень. Определяющее влияние на происходящие интеграционные процессы в области ОВПБ ЕС в исследуемый период, несомненно, также оказывал трансатлантический фактор. США всегда были способны к консенсусу с Европейским Союзом по вопросам военной безопасности и обороны, если это непосредственно не затрагивало их национальные интересы.

Выявлены возможные географические районы имплементации ОВПБ ЕС и средства ее осуществления относительно этих районов в контексте национальных интересов Франции, Германии и Великобритании. Доказано, что среди группы приоритетных географических регионов приложения ОВПБ, в исследуемый автором период, ведущее положение заняла периферия Европейского Союза. В отношении данного регионального объекта ЕС поставил перед собой цель «экспорта стабильности» с использованием широкого спектра военных и невоенных средств, направленных на проведение миротворческих операций преимущественно нижнего и среднего уровня интенсивности.

Определены место и роль Украины в концепции региональных приоритетов приложения ОВПБ и проанализированы перспективы сотрудничества Украины с ЕС в военно-политической сфере. Украина рассматривается Европейским Союзом как часть его ближайшей периферии. Национальным интересам Украины отвечает другой вариант взаимоотношений с ЕС, при котором она выступала бы в качестве равноправного международного партнера ЕС. Выявлено, что существует

несколько перспективных направлений сотрудничества обеих сторон в военно-политической области: участие Украины в миротворческих миссиях ЕС, вхождение Украины на европейский рынок вооружений и сотрудничество Украины с ЕС в космической сфере.

Ключевые слова: внешнеполитические стратегии, ведущие страны ЕС, Общая внешняя политика и политика безопасности, институциональное становление ОБПБ, трансатлантический фактор, концепция региональных приоритетов ОБПБ.

SUMMARY

Romanova O.V. Foreign policy strategies of France, Germany and the Great Britain in the context of development and implementation of the CFSP of the EU. – Manuscript.

Dissertation on receipt of a scientific degree of political sciences candidate after the specialty 23.00.04 – political problems of the international systems and global development. – The Odessa National Academy of Law. Odessa, 2008.

This thesis is devoted to the complex research of the foreign policy strategies of France, Germany and the Great Britain in the context of development and implementation of the Common foreign and security policy of the European Union. The thesis is contained the summary of the existing theoretical-conceptual basis of the foreign policy approaches of leading actors of the European integration's process (France, Germany and the Great Britain) to the problem of development of the CFSP. The process of the creation of the CFSP's decision-making and institutional mechanism of the common foreign policy is analyzed in the context of the national interests of France, Germany and the Great Britain. The thesis is examined the influence of the transatlantic factor on this process. In this thesis the basic priorities of regional directions of the CFSP of the EU are defined. The thesis is analyzed the place and a role of Ukraine in the concept of regional priorities of implementation of the CFSP and the prospects of the military-political cooperation between Ukraine and the EU.

Key words: the foreign policy strategy, leading the EU's countries, Common foreign and security policy, institutional development of the CFSP, the transatlantic factor, the concept of the CFSP's regional priorities.